

Etnologin mellan kulturhistoria och samtidsanalys

Birgitta Svensson

Det är 83 år sedan den förste professorn i etnologi i Sverige, Nils Lithberg, höll sin installationsföreläsning på Nordiska museet, det var på våren 1919 och ämnet var Allmogeforskningen och etnologin.¹ Om detta är en lång eller kort tid är naturligtvis relativt. Begreppet etnologi hade, som Nils-Arvid Bringéus konstaterat, införlivats i svenska sammanhang redan 1839 av Sven Nilsson.² Om vi ser till vidden i kulturkontakter över världen och bruket av begrepp som världskultur och betoningen av det mångkulturella, förefaller det 83-åriga tidsavståndet kort. Dessa perspektiv var lika giltiga för Nils Lithberg som för oss idag. Likaså om vi ser till hur han inledde sitt anförande. Lithberg hade valt att citera Linnés beskrivning av mötet med en ålderdomlig folksed på dennes resa i Älvdalen i Dalarna 1734 (Lithberg 1919).

Det var också i Älvdalen som jag i mitten av 1970-talet upptäckte etnologins möjligheter som vetenskap. Jag kom att bosätta mig på en plats där laga skifte var i full gång, där fäbodväsendets sysslor var självklar vardag, där människor talade ett eget språk och där kvinnorna vävde sina egna plastmattor av sönderklippta Konsumkassar. Samma kvinnor hade moderna helautomatiska tvättmaskiner, men de tvättade inte då månen var i nedan för då blev tvätten inte ren. Här låg landets förnämsta gitarr- och dragspelsfabrik

och här levde hantverket och spelmännen kvar som självklara delar av vardagslivet. Frans Alm gjorde laggade kärl som skulle ställas ut på Nordiska museet och Britt Einars barnbarn hörde och lärde hur morfar spelade sina polskor. Samtidigt var detta, med de många skogsarbetarna, ett av landets starkaste syndikalistfästen. Och här fanns redan den nya upplevelseindustri som sålde natur- och kulturupplevelser till stadsborna söderifrån. Under några intensiva år här, lärde jag mig mycket om livsvillkoren i samhällets marginaler och om betydelsen av kulturell tillhörighet, hemvist och utanförskap. Men till skillnad från Linné, som fann en märklig sed, och Lithberg, som konstaterade att samma sed försvunnit vid 1900-talets början, fann jag människor som levde parallellt med en hel rad olika tider, vilket visade vägen till en förståelse av samtiden som historiskt sammansatt. Då, i mitten av 1970-talet, påbörjades också nedläggningen av industrisamhället, något som tidigt blev tydligt på många håll i Dalarna, teaterungdomar spelade arbetarspel och etnologerna gav sig ut på jakt efter en försvinnande arbetarkultur³ samtidigt som arbetarna själva engagerade sig i ”Gräv där du står”-rörelsen⁴. Nordiska museet var på plats för att dokumentera brukens sista arbetsmoment (Hammarlund-Larsson och Palmqvist 1993).

Stig Södersten med 5-radigt Hagström Granesso i början av 1940-talet: Foto: Dalarnas museums bildarkiv. Ur *Dalarna* 2000.

Mellanpositionens relationella styrka

Den rubrik jag satt på min artikel inrymmer tre ord med vars hjälp jag vill påvisa etnologiemnets räckvidd och bäring. Orden är mellan, kulturhistoria och samtidsanalys.

Mellan är kanske det intressantaste av dem, då etnologin är ett ämne som alltid befunnit

Britt Einars barnbarn Kristina Ståhl och Bengt Cederwall, spelmän i Älvdalen 1974. Ur *Skansvakten* 1975.

sig mellan, mellan humaniora och samhällsvetenskap, mellan natur och kultur, mellan saker och ting, mellan olika kön och klasser, mellan människor från olika platser, mellan globalt och lokalt samt mellan dåtid och nutid. Det är just i sökandet efter relationerna mellan människa och människa, mellan människa och föremål, mellan människan som naturvarelse och kulturvarelse, mellan den fysiska miljö hon skapat och som skapat henne, som etnologiemnets styrka finns. Det är i relationer och möten som alla kulturella företeelser och sociala sammanhang blir tydliga.⁵

Historiskt analytiskt kan mellanrummet betraktas som en sprickbildning eller en brottyta där förändring visar sig. Men för att upptäcka förändringen måste också kontinuiteten tydliggöras. Vi ser inte förändringen om vi inte fått syn på kontinuiteten och omvänt blir kontinuiteter tydliga först då förändringen blotats. Just på 1970-talet blev en stor förändring inom etnologin tydlig, Mats Rehnberg och Nils-Arvid Bringéus hade öppnat dörren för nutidsetnologin samtidigt som de starkt värnade om den kulturhistoriska grunden i ämnet. Sannolikt var de etnologins sista patriarker. In i ämnet kom nu istället en hel rad pojkar som även fostrats av tvärvetenskapliga gränsgångare som Börje Hanssen.⁶ Den normalvetenskap som karterat enskilda kulturelement hade definitivt satts ur spel och nu sökte man istället helheter, sammanhang och mönster.

Samtidigt skedde emellertid på museernas område en rad tudelningar: av kulturmiljön och föremålen, av naturen och kulturen samt av minnena och samtiden. Så småningom ledde dessa tudelningar också till att ett avstånd växte fram mellan etnologiemnet och de kulturhistoriska museerna.

Museerna var inte längre de självklara kunskapsinstitutioner de en gång varit. Den gamla föremålskunskapen var inte längre intressant för etnologistudenterna och de växande dokumentations- och kulturmiljöfälten slukade snart de stora studentkullarna. I takt

med att moderna institutioner som fängelser, sinnessjukhus och industrianläggningar övergavs, stadskärnorna byggdes om och samhället förändrades var det det yttre kulturarbetet som främst lockade etnologerna.

Kulturanalysens samtid

1980-talsetnologin präglades både av en arbetarkulturforskning som konsoliderade sig och av den i samhället växande medelklassen som lärde sig sin nya klass i läsningen av *Den kultiverade människan* (Frykman/Löfgren 1979). Etnologer debatterade kulturanalysens förhållande till historisk antropologi (Ehn/Löfgren 1982, Löfgren 1984) och pengarna flödade i samhället.

Under det karga 1990-talet blev förhållandena annorlunda och begrepp som makt och motstånd, utanförskap och livsvillkor blev angelägna studiefält. Våldets återkomst talade Jonas Frykman (1996) om i sin installationsföreläsning i Lund i mitten av 1990-talet, då begrepp som intimitet, sexualitet, etnicitet och identitet fått nya innebörder. Det är också först på 1990-talet som kvinnornas röster hörs riktigt tydligt inom etnologiämnet, vilket fått en ny kulturvetenskaplig och könsteoretisk inriktning som följd. Denna tendens har förstärkts på 2000-talet.⁷ Därmed har också nya forskningsproblem tillkommit.

Att etnologin befinner sig mellan kulturhistoria och samtidsanalys har understundom tolkats som att kulturhistoria är lika med humaniora och samtidsanalys lika med samhällsvetenskap⁸, vilket idag förefaller mycket märkligt då de flesta samhällsvetenskaperna gärna sätter historisk som prefix till sitt ämne – historisk sociologi, historisk antropologi etc. – medan de humanistiska vetenskaperna föredrar vetenskap framför historia: litteraturhistoria blev litteraturvetenskap, konsthistoria blev konstvetenskap. Möjligen är det så att när ett ämne lämnar sin normalvetenskapliga period för att gå in i något nytt uppstår behov av att benämna sitt ämne ve-

tenskapligt, kanske var det därför som etnologiämnets kulturbegrepp i 1970- och 80-talens mellanrum eller brottyta fick tilläggsnamn som -vetenskap⁹, analys och teori. Eller vittnar dessa tillägg om en ängslan för att ämnet inte skulle vara en analytisk, teoretisk vetenskap?

Hur farlig är kulturhistorien?

Vad är då kulturhistoria? Här är kultur prefix och historia dess bestämning. Vi skulle som den franske filosofen Michel Foucault (1974) kunna använda skillnaden mellan de båda kunskapsbegreppen *connaissance* och *savoir* för att beskriva vad det handlar om. *Connaissance* får då stå för en tillfällig mer ytlig kunskap som vi fångar i samtiden, en kunskap som har mycket gemensamt med kultur, medan *savoir* står för den djupare kunskapen som vi ibland kallar civilisationshistoriskt perspektiv. *Connaissance* kan göra oss uppmärksamma på en förändring, men det är först genom en noggrann analys av hur *savoir* är organiserat som vi får syn på grundläggande förändringar i människors förutsättningar och möjligheter.

När Åke Daun¹⁰ i en av sina senaste böcker söker sambandet mellan natur och kultur ställer han frågan: Om syftet med etnologin är att studera kulturell variation, vad är det då som varierar? Ett annat svar än det han ger är det ämneshistoriska: det som varierat är bestämningarna, kulturen har bestått och folket har levt kvar om än i grekisk omskrivning. Ämnet har faktiskt alltid utforskat folks liv och även om begreppet folk tidvis varit problematiskt och kulturbegreppet starkt ifrågasatts under senare decennier, har bägge visat sig oundgängliga för ämnet. Det som varierat är historia, vetenskap, analys och teori.

Under senare år har samtidigt historieämnet antropologiserats och när historiker idag talar om kulturhistoria avses snarast den nya historia som också fått unga arkeologer att betona den materiella kulturens egenvärde,

här är avståndet, som i Nordamerika, kort mellan arkeologi, historia och antropologi. Samtidigt som historikerna alltså lägger kultur till sitt ämne, lägger arkeologerna historia till sitt när de närmar sig etnologin. Det stärker naturligtvis etnologämnet att på detta sätt skänka näring åt en rad grannvetenskaper.

Hur är det då med kulturen? Åke Daun konstaterade redan för 25 år sedan att kultur är farligt, det vill säga att kulturen är normativ och strävar efter att avgränsa det normala, efter att legitimera den naturliga ordningen. Och visst är kultur farligt, för att inte tala om hur farlig historien är. Eric Hobsbawm har uttryckt det som att historien är råämnet för nationalistiska, etniska och fundamentalistiska ideologier på samma sätt som vallmon är det för heroin (2001). Finns det inte en passande historia kan man alltid hitta på en. Historien legitimerar. Därför måste vi vara vaksamma mot kulturen, akta oss för en kulturrelativism som säger att alla berättelser är lika trovärdiga. Lika vaksamma måste vi också vara mot alltför ytliga historiekunskaper.

Kulturhistorien kan vara riktigt farlig om vi inte använder den i dess ursprungliga betydelse som motstånd mot den historia jag nyss nämnde, som historia underifrån, i ett perspektiv nära människorna. Det är ofta i trivialiteterna, den lilla detaljen, som de stora sammanhangen blir tydliga.

Tillståndet i samtiden

Samtiden kan också vara förrädisk då den brukar beskrivas som dominerad av förändringar, som komplex och svår i kontrast till det förflutna som beskrivs som enkelt och okomplicerat. Historisk forskning ger dock en annan bild, det förflutna var lika komplicerat. Det som kallats samtidsetnologi är förträffligt när det gäller att återberätta tidsandan, att göra utmärkta beskrivningar, att helt enkelt beskriva tillståndet i samtiden. Men i likhet med Nietzsche, som för drygt 100 år sedan frågade sig om den moderna

Sommarupplevelser på fåbod i Särna 1975.

Foto Birgitta Svensson.

historieskrivningen bara gick ut på att vara en spegel, måste jag fråga mig detsamma om den här sortens etnologi. Genom att bara *beskriva* verkligheten frånhänder vi oss teoretiska perspektiv och analytiska förklaringar. Även samtiden kräver sin förklaring och då måste vi gå bakåt för att hitta de brytpunkter där tillståndet förändrades och där gränsen mellan dåtid och samtid drogs. Om vi inte ser tillbaka, förstummas livet, som Nietzsche skrev 1887. Livet i sig gör det orimligt att skilja samtid från historia, arkivens beskrivningar från nutidens. Samtid är historia. Människor omkring oss är alla från olika tider, somliga yngre, andra äldre. Med sig bär de både minnen och vanor, traditioner och föremål från olika tider. Att inte kunna minnas brukar betraktas som ett sjukdomstillstånd.

Positivism, relativism och konstruktivism

Två perspektiv – positivismen eller empirismen och relativismen – har dominerat et-

nologin under 1900-talet sedan man lämnat de romantiska och evolutionistiska perspektiven. Positivismen slog fast säkra, empiriskt verifierbara fakta på bekostnad av förklaringar och förståelse. Den kunde sällan svara på frågan varför. I relativismen är däremot allt tillåtet och egentligen är det inte många som ägnat sig åt sådan forskning. Snarlik relativismen är emellertid 1990-talets konstruktivism och diskursanalys. Även dessa forskningsriktningar har visat sig ha begränsningar. Problemet med en del av konstruktivismen är att den alltför ensidigt betonat mentala konstruktioner, vilket kan bli ren idealism om man inte tar hänsyn till de villkor och fakta som möjliggör konstruktionen. På samma sätt har begreppet diskurs emellanåt kommit att frikopplas från sin ursprungliga betydelse, som förutsätter en förankring i praktiker och processer.

Den starkaste etnologiska forskningen har idag sin grund i den interaktionistiska traditionen som betonat spelet mellan människor. Den har förutsatt att det finns sociala fakta såsom interaktioner, institutioner, platser, föremål, individer och familjer. Dess problem var emellertid att den ofta såg möten mellan människor som samspel snarare än som motsatsernas spel, vilket tenderat att framställa ordningen som väl harmonisk.

I stället för att ensidigt använda den ena eller den andra forskningsriktningen bör vi sträva efter att nå en vettig balans mellan realismens observerbara fakta och konstruktivismens villkor.¹¹ En sådan förståelse förutsätter både bredd och historiskt djup i analysen. Samtidens problem kräver historisk förståelse.

Materialitetens återkomst

Kanske är det som medeltidsarkeologen Anders Andréns påpekat, att den materiella kulturen ger oss ett bredare historiskt spektrum av det förgångna än vad texter gör.

Vilka ledtrådar kan då vår tids föremål ge till att förstå vidare sammanhang?

Månadens föremål på Nordiska museet är just nu (februari 2002) en elektronisk fotboja. Den som bär en sådan har dömts till fängelse, som han kunnat byta mot intensivövervakning med elektronisk kontroll. Åtskilliga personer utrustas årligen med den elektroniska fotbojan. Men bojans betydelse berör inte bara dem. Synen på normaliteten idag tar sig ovanligt tydliga uttryck i detta lilla föremål. För att få bära den, det vill säga byta en vanlig fängelsevistelse mot denna form av övervakning, krävs bland annat bostad, telefon och sysselsättning, något som de flesta fängelse-dömda saknar. Bojan ställer oss också inför frågor om vilken makt och vilka möjligheter den nya elektroniken ger oss? Å ena sidan är den positivt möjliggörande – vi kan röra oss över hela världen och samtidigt nå människor när vi vill och var vi vill. Å andra sidan kan vi med dess hjälp tvinga människor till ett hårt reglerat liv. De flitigt använda mobiltelefonerna kallas också för moderna bojar. Dess brukare är ständigt nåbara. Små föremål kan alltså ställa stora frågor om tvång och frihet. Samtidigt som vi idag ser ökade möjligheter, större frihet och en obegränsad rörlighet förverkligas med elektronikens hjälp, kan samma elektronik användas för att låsa människor i bestämda rörelsemönster. Man har med den elektroniska fotbojan åstadkommit ett humant straff, som gör medborgarna övertygade om att rättvisa skipas på ett godtagbart sätt. Samtidigt ger det möjlighet att utveckla tekniska system och industriella produkter.

När fängelsestraffet infördes 1865 kan det sägas ha gett begreppet frihet en konkret innebörd. Den som inte följde normerna kunde förlora sin frihet. Bojan har rubbat gränserna mellan tvång och frihet och visar på så sätt vilket tvetydigt värde frihet har idag. På samma sätt ger oss föremål från svunna tider insikter i dåtidens levnadsvillkor och samhällsformer. Den giljotin som visades på Nordiska museet för något år sedan fick sannolikt besökaren att relatera till ett samhälle

där straffet var ett skådespel och frihet hade ett annat värde.

Om vi vill att det för svensk kulturhistoria ansvariga Nordiska museet skall återta sin position som en lärdomsinstitution att räkna med i samhällsdebatten, måste vi släppa in åtminstone några av alla de unga etnologer som finns ute i samhället, med nya idéer, nya sätt att nalkas museiföremål, arkivmaterial, fotografier och historieförmedling med aktuella teoretiska infallsvinklar (jfr Svensson 2001). Tiden då vägarna skildes åt är förbi. Det avstånd som började växa på 1970-talet har krympt betydligt under senare år. Detta har blivit tydligt inte minst i det enorma forskningsintresse som unga etnologer på olika museer ute i landet visat i samband med att Nordiska museets forskarskola tillsatt ett antal forskartjänster.

Vetenskapen om människan

I sin installationsföreläsning frågade sig Nils-Arvid Bringéus om den nya nutidsetnologin skulle innebära en avhistorisering av ämnet (1968). Han gav då svaret att vi måste kombinera våra fältobservationer med analys av historiskt material. Han kallar det för etnologins rörliga perspektiv. Detsamma gäller fortfarande. Idag står etnologin förvisso vid ett vägskil mellan kulturhistoria och samtidsanalys. Men vägarna leder inte nödvändigtvis till himmel eller helvete. Bägge färdriktningarna är lika intressanta och pekar ut etnologiämnets både bredd och djup. Vår samtids integrations- och segregationsprocesser i europeiska gemenskaper eller globala utanförskap har ställt oss inför många spännande vetenskapliga utmaningar som kräver nya analysmetoder och tolkningsmodeller. Världen förändrades på 1970-talet med ny ekonomi, en teknologisk revolution och en rad nya sociala rörelser som även förändrade etnologins inriktning. Men även kunskapen förändrades och för att citera Sven-Eric Liedman: ”Den som säger att kunskapen idag är en

färskvare har inte rotkunskaper i åtanke utan snarare det lövverk som träden faller varje höst.” (Liedman 2001: 17). Rotkunskaper är förutsättningen för de detaljkunskaper som utgör etnologins grund. Vi är inte längre kvar i den situation där vi som Orvar Löfgren på 1970-talet behövde kontrastera antropologi mot kulturhistoria.¹² Det gäller att förena dem på samma fruktbara sätt som på andra håll i världen. Kliver vi ur den trånga nationella ämneskostymen möter vi redan i grannlandet Danmark kulturhistoria som liktydigt med diskursanalys (t.ex. Damsholt 2000) och i Finland kulturhistoria kopplad till civilisationshistoriska perspektiv (t.ex. Åström, Lönnqvist och Lindqvist 2001). Etnologiämnets rörelseriktning har alltid utvecklats inom begreppen tid, rum och social miljö. Och analysen har behandlat samhällsformer och livsvillkor, normer och värderingar, föremål, byggnader, landskap och de platser eller de sociala kategorier i vilka vi erfar världen. Kontinuiteten är stark vare sig vi idag talar om minnespolitik, kulturarvspolitik, identitetspolitik eller den globala miljöpolitiken.

Nils Lithberg kallade etnologin för vetenskapen om människan och menade att svaret på gåtan om henne kanske vi aldrig finner, men vi måste ständigt vara på jakt efter det. Och i den jakten tror jag att etnologin kan bli framgångsrik även i fortsättningen om vi söker oss en genväg mellan kulturhistoriska fakta och samtidens analytiska förklaringsmodeller. Eftersom det inte finns någon historielös samtid kan vi inte heller skilja mellan samtidsforskning och kulturhistorisk forskning, etnologiämnets styrka finns i kombinationen.

Birgitta Svensson, professor

Nordiska museet och Stockholms universitet

Noter

- 1 Föreläsningen hölls den 7 maj på Nordiska museet. Den publicerades i *RIG* 1919, s. 1–15. Föreliggande artikel är min installationsföreläsning, som hölls

- i Nordiska museet den 20 februari 2002. För den Hallwylska professurens tillkomsthistoria, se Hellspong 1998 och Rehnberg 1993.
- 2 Första gången som begreppet etnologi används i Sverige är i Sven Nilssons skrift "Skandinaviska Nordens urinivånare" (1838–43). Men det var först på 1970-talet som ämnet fick beteckningen etnologi och först 1990 som det vid samtliga fem lärostolar fick tillägget "särskilt europeisk" (Bringéus 1988:15ff, 1988:141ff samt Bringéus 1991:144). Under 1990-talet kom ämnet att tydligare betona det internationella perspektivet (se bl.a. Ehn 1991).
 - 3 Först på 1980-talet resulterade dock denna jakt i etnologiska avhandlingar. Se t.ex. Birgitta Skarin-Frykman 1985 och Mats Lindqvist 1987.
 - 4 Rörelsen började med Sven Lindqvists bok *Gräv där du står* 1978. För en redogörelse av grävrörelsens utveckling och bevarandet av industrins kvarlevor, se Alzén 1996.
 - 5 I mötet med historien skapas alldeles speciella relationer där andra sammanhang och livsvillkor kastar nytt ljus över vår egen tid. Två nya etnologiska avhandlingar har särskilt tydligt visat på den historiska kontrastens betydelse. Genom att visa hur förutsättningar och möjligheter för sexualitet och kön förändrats under 1800- och 1900-talen, kan Pia Lundahl i *Intimitetens villkor* också visa på en stark kontinuitet. Anna Maria Claesson kan, i relationen mellan så olika platser som Kina och Jönköping, visa hur även en begränsad historisk situation hjälper oss att se hängivenhetens betydelse för människor.
 - 6 Första gången några av dessa publicerar sig tillsammans är i en lokalundersökning i Norrbotten i mitten av 1960-talet (*Vadsker i glesbygden*, 1968). Åke Daun blev så småningom professor i Stockholm, Billy Ehn i Umeå, Mats Hellspong i Stockholm och Orvar Löfgren i Lund. Jonas Frykman fostrades inte vid Börje Hanssens seminarier i Stockholm, utan vid Lundaseminarier, men kom genom sin ämnesinriktning att gå i liknande antropologisk riktning som Stockholmspojarna. Han hade Börje Hanssen som opponent vid disputationen (Hanssen 1978).
 - 7 En hel rad antologier och avhandlingar har producerats inom fältet. T.ex. Lundgren & Martinsson 2001 och Gerholm 2002, för att bara nämna några.
 - 8 Tidvis har etnologins karaktär av samhällsvetenskap framhållits, med olika syften, se t.ex. Arvastson 2000.
 - 9 En av de första var Daun 1972.
 - 10 Innehavare av den Hallwylska professuren i etnologi 1981–2001.
 - 11 Inom landskapsforskningen har realismens återkomst också visat på behovet av en samsyn mellan natur- och kulturrelationer (Saltzman 2001).
 - 12 Vilket han gjorde i inledningen till sin avhandling (Löfgren 1977).

Referenser

- Alzén, Annika 1996: *Fabriken som kulturarv. Frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950–1985*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Andrén, Anders 1999: *Mellanting och text*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Arvastson, Gösta 2000: Ett ämne skriver färdplan. I: Arvastson, Gösta, Meurling, Birgitta och Peterson, Per (red.): *Etnologin inför 2000-talet. Föredrag och artiklar med anledning av Uppsalaetnologins 50-årsjubileum den 8 juni 1998*. Uppsala.
- Bringéus, Nils-Arvid 1968: Det etnologiska perspektivet. *RIG* nr 2.
- Bringéus, Nils-Arvid 1988a: Folkkulturen och Folkklivarsarkivet. I: *Folkklivarsarkivet i Lund 1913–1988*. Lund. Skrifter från Folkklivarsarkivet nr 26.
- Bringéus, Nils-Arvid 1988b: Lärostolen och ämnesbeteckningen. I: *Folkklivarsarkivet i Lund 1913–1988*. Lund. Skrifter från Folkklivarsarkivet nr 26.
- Bringéus, Nils-Arvid 1991: Billy Ehn, Professor of Ethnology in Umeå. *Ethnologia Scandinavica* Vol. 21.
- Claesson, Anna Maria 2001: *Kinesernas vänner*. Jönköping: Jönköpings läns museum.
- Damsholt, Tine 2000: *Fædrelandskærlighed og borgerdyd. Patriotisk diskurs og militære reformer i Danmark i sidste del af 1700-tallet*. Köpenhamn: Museum Tusulanums forlag.
- Daun, Åke 1972: *Etnologi en kulturvetenskap*. Stockholm: Institutet för folkklivarsforskning.
- Daun, Åke 1999: *Det allmänmänskliga och det kulturbundna*. Stockholm: Prisma.
- Ehn, Billy 1991: Etnologin, det nya Europa och internationaliseringen av Sverige. *Rig* nr 1.
- Foucault, Michel 1974: *The Order of Things. An Archaeology of the Human Sciences*. London: Routledge.
- Frykman, Jonas och Löfgren, Orvar 1979: *Den kulturelade människan*. Lund: Liber.
- Frykman, Jonas 1996: När våldet åter steg in på scenen. *Sydsvenska Dagbladet* 12 oktober.
- Gerholm, Lena (red.) 2002: *Lust, lidelse och längtan*.

- Kulturella perspektiv på sexualitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hammarlund-Larsson, Cecilia och Palmqvist, Lena 1993: *Kulturhistoriska expeditioner. Nordiska museets fältarbeten 1888–1992*. Stockholm: Nordiska museet.
- Hanssen, Börje 1978: Rec. av Horan i bondesamhället. *RIG* nr 1.
- Hellpong, Mats 1998: Nils Lithberg I: Medelius, Hans, Nyström, Bengt och Stavenow-Hidemark, Elisabet (red.): *Nordiska museet under 125 år*. Stockholm: Nordiska museet.
- Hobsbawm, Eric 2001: *Om historia*. Stockholm: Prisma.
- Karl Lärkas Dalarna*. 1974. Stockholm: LTs förlag
- Liedman, Sven-Eric 2001: *Ett oändligt äventyr. Om människans kunskaper*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Hvarfner, Harald (red.) 1968: *Vad sker i glesbygden? En etnologisk studie av näringslivet i Jokkmokk*. Norrbottens museum.
- Lindqvist, Mats 1987: *Klasskamrater. Om industriellt arbete och kulturell formation 1880–1920*. Malmö: Liber.
- Lithberg, Nils 1919: Allmogeforskningen och etnologien. *RIG* nr 1.
- Lundahl, Pia 2001: *Intimitetens villkor*. Lund: Lundgren, Britta & Martinsson, Lena (red.) 2001: *Bestämna, benämna, betvivla. Kulturvetenskapliga perspektiv på kön, sexualitet och politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren, Orvar 1977: *Fångstmän i industrisamhället*. Lund: LiberLäromedel.
- Löfgren, Orvar 1984: Mentalitetshistoria och kulturanalys. *Häften för Kritiska Studier* nr 4.
- Rehnberg, Mats 1993: Wilhelmina von Hallwyl och Nils Lithberg. Kring tillkomsten av professuren i nordisk och jämförande folklivsforskning i Stockholm 1919. I: Mats Hellspång (red.): *Lusthusporten. En forskningsinstitution och dess framväxt 1918–1993*.
- Saltzman, Katarina 2001: *Inget landskap är en ö*. Lund: Nordic Academic Press.
- Skarin-Frykman, Birgitta 1985: *Från yrkesfamilj till klassgemenskap. Om bagare i Göteborg 1800–1919*. Göteborg.
- Svensson, Birgitta 2001: Akademien granskar... Forskningsperspektiv och samverkansformer. I: *Saga och Sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens Årsbok*. Uppsala.
- Åström, Anna Maria, Lönnqvist, Bo och Lindqvist, Yrsa 2001: *Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävvelse i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

SUMMARY

Ethnology between Cultural History and Contemporary Studies

The world changed in the 1970s, with 'new economy', technological revolution and new social movements, which also changed the direction of Swedish ethnology. There was a need to contrast cultural history with anthropology – today they are linked together. Ethnological studies have always dealt with conditions of life in different societies as well as with norms and values, artefacts, buildings, landscapes, places and the social categories within which we experience the world. When Nils Lithberg, the first occupant of the Hallwyl chair was installed in Stockholm 1919, he called

ethnology a science of human beings. He believed that though we may never find the answer to the riddle about them we must always chase it.

In that chase I think that ethnologists might be continuously successful in searching for shortcuts between the facts of cultural history and the contemporary analytical models of explanation. Since there is no present without history, we should not make a difference between research in contemporary society and in history, the strength of ethnology is to do both.